

Danmark oversætter Bibelen

Et eksempel på udfordringer i bibeloversættelsen fra Bibelselskabets brevkasse

Oversættelsen af det græske "entos" kan føre til forskellige forståelser af hvor Guds rige befinder sig. Tidligere lektor i Det Nye Testamente, Geert Hallbäck, giver her sit svar på, hvordan "entos" kan oversættes

Hej Bibelselskab!

Jeg er nysgerrig med hensyn til oversættelsen af det græske "entos" i Lukas 17,21. I den autoriserede oversættelse fra 1948 er oversættelsen: "Guds rige er *inden i jer*", mens den i den nyere oversættelse er: "Guds rige er *midt iblandt jer*".

Det ser ud til, at man også på engelsk og tysk har bevæget sig fra at oversætte entos med noget, som har med noget indre at gøre, til noget, som findes i eller blandt en kreds af mennesker (fra "within" til "in your midst" på engelsk).

Er denne bevægelse primært et udtryk for noget teologisk i tolkningen af gudsriget eller drejer det sig primært om noget sprogligt?

Med venlig hilsen og på forhånd tak

SL

Kære SL

Forståelsen af entos i Lukasevangeliet 17,21 er et klassisk fortolkningsproblem, et crux interpretum ('et kors for fortolkerne'), som man lidt krukket, måske, kalder det i fagsproget. Det græske ord entos er et stedsadverbium med betydningen 'indenfor', 'indeni', men også 'i mellemrummet mellem'. I Det Nye Testamente bruges det imidlertid altid som præposition, der styrer genitiv, således også her i Lukasevangeliet 17,21. Det er ikke overraskende, da stedadverbier på græsk meget ofte også bruges som

præpositioner.

Rent sprogligt kan man ikke afgøre, om det her betyder 'inden i' eller 'imellem', da ordet kan bruges i begge betydninger. Betydningen må derfor afgøres ud fra sammenhængen, men også det er problematisk, da begge betydninger kan give mening i sammenhængen. Normalt drøfter man i fortolkningen tre mulige betydninger: 1) 'Guds rige er inden i jer'; i så fald er Guds rige forstået som en indre, psykologisk eller moralsk størrelse. 2) 'Guds rige er imellem jer'; så opfattes Guds rige som en social realitet, der binder mennesker sammen, eller der er tale om en - kryptisk - henvisning til Jesus selv: Jesus er til stede mellem dem som (repræsentant for) Guds rige. 3) 'Guds rige er inden for jeres rækkevidde'; så er Guds rige godt nok en fremtidig størrelse, men allerede tilgængelig her og nu for dem, der tror.

Tidligere var den første forståelse, altså Guds rige som en indre realitet, langt den mest udbredte, sådan som det også afspejler sig i de ældre oversættelser (således i den autoriserede danske oversættelse fra 1948, som du gør opmærksom på.) I dag foretrækker de fleste fortolkere - og dermed også oversættere - den anden betydning, altså Guds rige som en social realitet.

Det er blandt andet tilfældet i den autoriserede danske oversættelse fra 1992 og i *Den Nye Aftale*, Det Nye Testamente på nudansk. Det skyldes, at man i dag opfatter Guds rige som en politisk term, der henviser til 'Guds kongemagt' (som det græske udtryk direkte betyder). Den betydning passer bedre til en social realitet - eller i evangeliets sammenhæng Jesus som repræsentant for denne realitet. Hvad den tredje forståelse angår, er denne betydning af entos lang mere sjælden i den græske litteratur end de to andre og dermed måske ikke så sandsynlig.

Det er i øvrigt værd at lægge mærke til, at Jesus i denne episode taler til farisæerne, ikke til disciplene. Det gør også den 'indre' forståelse mindre sandsynlig; det er vanskeligt at forestille sig, at Jesus vil hævde, at Guds rige er 'inden i' hans modstandere. Under alle omstændigheder er den overordnede pointe i Jesu samtale med farisæerne, at Guds rige ikke er en synlig realitet, og at det derfor kun kan kendes gennem troen.

Egentlig er den bedste løsning på problemet efter min mening at gøre opmærksom på, at det er et problem. Muligvis er det forfatterens mening, at udtrykket skal være flertydigt, således at Guds rige i forhold til forskellige slags mennesker kan have en forskellig realitet. Det bedste er derfor at pege på, at udtrykket har forskellige betydningsmuligheder. Den løsning duer bare ikke, når man skal oversætte den græske tekst, for der er ikke et tilsvarende flertydigt udtryk på dansk eller engelsk, eller hvad man nu oversætter til.

Når man oversætter, er man derfor tvunget til at foretage et valg af betydningsmulighed. Og her foretrækker de fleste moderne oversættelser altså den 'sociale' forståelse. Men man bør være ærlig og indrømme, at det er et valg mellem forskellige muligheder, som alle kan have noget for sig. Det er derfor, man aldrig blot kan basere sig på en oversættelse, hvis man vil forstå teksten til bunds; man er nødt til

også at have et kendskab til den græske originaltekst.

Med venlig hilsen
Geert Hallbäck

Geert Hallbäck er teolog og forhenværende lektor i Det Nye Testamente samt redaktør på Den Nye Aftale – Det Nye Testamente på nudansk